

Tóth esetenként nem áll ellen az „introverzió démonának” (az ő kifejezése). Az „odakint, az ötelemeitnyi mélységben / és idebent, az író-asztalnál” távlatra helyenként bizony parányira zsugorodik, „kíváncsian hajolok ki / szemem ablakán”, írja egyik versében, az „önmagamba zárulás”, a „testemre szabott szobában élés” élményét fogalmazva meg ezzel, de a „rács²-költészet, a „kulcslyuk”-líra csapdáját, a teljes hermetikusságot sikerül elkerülnie. Érthetően az ilyen típusú verseiben érhetjük tetten azt a „komplex és paradox világerzékelést”, „az ellentétek szélső pólusainak szembesítését” (Görömbei András), amelyre már az első verseskötet (*A hangok utánzata*, 1973) kapcsán is rámutattak. Erre rengeteg példát hozhatnánk föl, idézzük csupán a legjellemzőbbeket: „Közel vagyok a tárgyakhhoz, s messze vagyok.”; „angyalszárnyas ördögök / ördögszarvas angyalok”; „A szeretet a jobb kéz / a gyűlölet a bal”; „Arcunk egyik fele télben / másik fele tavaszban”; „Azonos vagyok. / Nem vagyok azonos.”; „Egyszerre vagyok kint s bent.”; „mert én is itt vagyok, / én, aki sehol sem vagyok”; „Ami az egyik körön kívül van, egy másik körön belül van” . . .

„Tóth László gondolati költő” — idéztük recenzióink elején a kritikust, amit most utólag csak megerősíthetünk: nemcsak *pro forma*, hanem lényegileg, alkatából következően az. Költészetében a gondolatiság tényleges minőség, nem kényszerből vállalt teherként.

P. NAGY István

NÉPRAJZI TANULMÁNYOK

Etnografija Južnih Slovena u Mađarskoj. Poduzeće za izdavanje udžbenika, Budapest, 1985

Ismét gazdag anyaggal jelentkezett Kiss Mária szerkesztésében a magyarországi délszlávok néprajzi folyóirata. Knézy Judit, Juhász Antal, Balogh Jánosné, Gelencsér József, Matović Mária, Mandić Živko, Kozar-Mukić Mária, Horvát Sándor és L. Ács Anna mintegy tíz tanulmányban számol be a legújabb kutatások eredményeiről. Olvashatunk a Somogy megyei Nagyberek négy községének anyagi kultúrájáról; a deszki hajóvontatókról; a Baja környéki délszláv és más népcsoportok fülbevaló-viseletének összehasonlításáról; képet kapunk egy alsó-szentmártoni család életéről, a nagycsa-

ládi szervezet felbomlásáról; a születéssel kapcsolatos szokásokról Felsőszölnöknön; újabb adatokat ismerhetünk meg a Szilágyi és Hajmási balladához, szép himzett fejkendőkből gyönyörködhetünk a horvátok ünnepi viseletének kapcsán. A legtöbb tanulmányt képekkel, rajzokkal teszük szemléletesebbé a szerzők.

A tanulmányírók között két jugoszláviai kutató nevével is találkozunk. Jung Károly *A hajnali mosdítás kérdéséhez* című írásában az Újvidék Történeti Levéltárában talált, múlt század végi közigazgatási ügyirat tárgyát képező lakodalmi szokás interetnikus kapcsolatával foglalkozik. A szokás lényegét maga a miniszteri rendelet tartalmazza, azaz eltiltja „az Alföldön dívó hajnali menyasszony

mosdatás népszokását, mivel ez a tapasztalás szerint alkalmas volt trachoma (szembetegség) terjesztésére. Ezen népszokás abból áll, hogy a lakodalom hajnalán a menyasszony közös cseréptáliból megmosdatja és közös törlővel megtörli az összes vendégeket, akik ezért pénzájándékot dobnak a táliba." E szokás változatai megtalálhatók a magyarországi, a vajdasági, a bánáti szerbeknél és a románoknál is. Jung úgy véli, hogy noha a magyar nyelvű irodalomban nincs nyoma ennek a szokásnak, ez azonban nem zárja ki azt a lehetőséget, hogy a magyarságnál éppen úgy megvolt, mint az archaikus hagyományokat hosszabb ideig őrző Balkánon. Arra az adósságra is figyelmeztet a kutató, amely a környező népek és a magyar nép hagyományvilágának összehasonlítása terén még törlesztésre vár.

Veselinović-Šulc Magdolna *Kapcsolattörténeti esszé Hunyadi Jánosról és a hunyadi-énekek fordítása a XIX. század végén* című munkájában Hunyadi János alakját igyekszik világosabbá tenni a délszláv—magyar kapcsolattörténetben. A délszláv népköltészet Szibinyanin Jankót, a közkedvelt magyar hőst ugyanúgy ábrázolja, mint a többi hőst: hibáival és érényeivel együtt. Ez pedig részben Podhradszky Lajos irodalomtörténésznek és nyelvésznek köszönhető, aki a XIX. század utolsó éveiben esszét írt Hunyadi Jánosról; részben pedig Romanecz Mihálynak a pancsovai gimnázium szerb irodalom tanárának, aki a Hunyadiról szóló népkölteményeket fordította magyarra.

A tanulmánygyűjteményt hírek, könyvismertetések zárják.

SÁRVÁRI V. Zsuzsanna

S Z Í N H Á Z

AZ ÖREG HÖLGY LÁTOGATÁSA

Dürrenmatt „tragikus komédiá”-jának kulcsmondata: „Egymilliárd üti a markát, ha valaki megöli Alfred Illt.” Ez az ajánlat, amelyet a szülővárosába évtizedek múltán hazalátogató milliárdos Claire Zachanassian tesz a súlyos anyagi romlásba jutott güllenieknek, hogy megkapják a nagyon várt, életmentő segítyt, olyan feltétel, amelyet erkölcsileg nem lehet vállalni — akkor sem, ha Ill egykoron valóban galádul bánt el szerelmével, a kis Klárával —, de amelyet nem lehet nem vállalni sem.

Dramai egérfogó, amelyből — eleve tudjuk — Ill nem menekülhet, de amely az ajánlattevőt — egy életen át — a rögeszme erejével tartja fogva, és amely most már — elhangzása után — a gülleniek sorsát is meghatározza, cselekedeteiket irányítani fogja. Függvényévé válik a

Friedrich Dürrenmatt: *Az öreg hölgy látogatása*. — Újvidéki Színház. Rendező: Radoslav Dorić. Díszlet: Nebojša Delja, Jelmez: Branka Petrović. Zene: Lengyel Gábor. Fordította: Fáy Árpád. Szereplők: Romhányi Ibi (Claire Zachanassian), Fejes György (Ill), Ábrahám Irén (Illné), Soltis Lajos (Polgármester), Venczel Valentin (Pap), Árok Ferenc (Tanár), Fischer Károly (Rendőőr), Banka János, Páthy Máttyás, Bakota Árpád, Banka Gabriella, Ladik Katalin, Banka Lívia, Bicskei Elizabeta, Szilágyi Nándor, Signoro Douglas, Raffarano Maminirina Léon, Törteli László és László Sándor.